

KUNTÁR LAJOS: SZOMBATHELYI NYOMDÁK ÉS NYOMDÁSZOK

E könyv abból az alkalomból jelent meg, hogy a Vas megyei Nyomdaipari Vállalat 1969-ben új épületbe költözött. Első részében bevezetőül a város történeti fejlődéséről és a nyomdászatnak a város életében betöltött szerepéről nyújt áttekintést. Ezt követi a szombathelyi nyomdák létesítéséről, állapotáról és fejlődéséről szóló II. rész. A tőkés korszakban a jelentékenyebb nyomdák a Siess — itt jelent meg *Mikes Törökországi leveleinek* első kiadása —, a Perger, Reichard, Bertalanffy, Seiler család tulajdonai, hozzájuk csatlakozik a Lingauer-féle Vasme gyei Nyomda, valamint a főleg egyházi munkák nyomtatását végző Martineum. Rajtuk kívül számos kisebb jelentőségű nyomda is működött a nyomdaipar államosításáig. A nyomdatörténetet egészen napjainkig követi a szerző, aki a III. részben a nyomdászok szociális helyzetével, szakszervezeti életével, bérharcjaival és társadalmi szokásaival ismerteti meg az olvasót. — A IV. rész foglalja magába a szombathelyi nyomdákban kikerült könyvek bibliográfiáját.

A tartalomnak ez a vázlatos áttekintése is sejteti, hogy a szerző munkája hézagpótló vállalkozás gyümölcse. Értékes és hasznos hozzájárulás a magyar nyomdászat és a hazai sajtótörténet irodalmához.

Noha Kuntár a címben csak a szombathelyi nyomdák történetének tárgyalását ígéri, mégis ahol csak teheti, érinti a megye többi nyomdáját is. Mivel az utóbbiak külön monográfiát igényelnek, ezért marad meg a könyve a címében jelzett határon belül. Hú képet fest Szombathely

polgári korszakának fejlődéséről: „a főnemesek vállvetve építkeznek a polgársággal”. Elismeréssel adózik Szily János püspök korszerű városépítő tevékenységének, ennek keretében a nyomdaalapításban is kezdeményező szerepének. Számos alkalommal mutat rá a megye múltjának pozitívumaira, annál feltűnőbb, hogy közben olykor az ötvenes évek frazeológiáját használja. Egyetlen korszakot sem lehet tőle idegen mértékkel mérni, s ha a magyar kapitalizmus kezdeteit mai mércével, szokványos zsurnalisztikai stílusban bíráljuk, az tudományos munkánál enyhén szólva stílushiba.

A szerző érinti a nyomdászat országos történetét, a szakszervezeti életet, az árszabályozási mozgalmakat, s ezekbe ágyazza be a szombathelyi nyomdák állapotát, a nyomdászok társadalmi helyzetének ismertetését, a bérek alakulását, a sztrájkokat. Azonban a jól képzett munkaerő „hosszú munkanélküliségéről” már csak azért sem lehet beszélni — sem országosan, sem a nyomdaiparban —, mert hiszen Kner Izidor vidéki könyvnyomdája fővárosi bért fizetett. (I. Kner Izidor: eszmék és viaskodások).

A szerző tárgyilagosságra törekszik. Lingauer Albinról, 1944-ig a legnagyobb szombathelyi lap- és nyomdatulajdonosról elismeri, hogy „jó tollú, éles eszű újságíró”, aki értette a mesterséget, nyomdáját igyekezett a kor színvonalára emelni, és hogy jól dolgozó nyomdászainak elnézte a szakszervezettel való együttműködést. Mikes János megyéspüspök szerepét is valóságnak megfelelően, frázismentesen tárgyalja. (200. l.).

Bővebb ismertetést érdemelt volna az olyan kimagaslóan értékes ember, mint a kitűnő nyomdász és szervező Arany Károly, úgyszintén Ősz Iván költő és várospolitikus is.

Nem jutott hely sem a 19., sem a 20. századbeli elemzésre. Nem idéz korabeli adatokat a megélhetési viszonyokról, holott ezek a statisztikai évkönyvekben s újabbkori publikációkban bőven álltak rendelkezésére. Megtudjuk, hogy a szervezett nyomdászok minimális heti bére 75,20 pengő, de a háztájiból származó jövedelmet alig veszi figyelembe, holott az vidéken a megélhetés fontos tartozéka. Kár, hogy nem kutatja, miből éltek a könyvkiadók, illetve a helyi nyomdák, ha a könyvkiadás ráfizetéses volt.

Amikor a *Vas megyei Nyomdavállalat* mai termelési adatait közli, a könyvrovatnál az olvasónak eszébe kellene jutatni azt, hogy 1948 óta a könyv fogalmába a 32—64 oldal terjedelmű nyomdatermékek is beleértendők. Bibliográfiájában

a 32 oldal alattiaktól eltekintett, mivel azok mértéktelenül földuzzasztották volna a bibliográfia terjedelmét, ráadásul tartalmilag is többnyire kétes értékű füzetes termékek.

Az élő személyek lírai — s gyenge színvonalú — megnyilatkozásai kilógnak a könyvből, azok tudományos munkába a szerző jó szándéka ellenére sem illenek bele.

Összefoglalva: Kuntár Lajos könyve eltüntetett az ország egyetemes nyomdatörténetéből egy vakítóan fehér foltot. Megvetette alapját a megyei nyomdatörténeti kutatásnak. Ez tehát elévülhetetlen érdeme. Nemcsak egy város nyomdászatának történetét tette le az asztalra. A munkásosztály egyik rétegének életébe, harcaiba, szokásaiba vezeti be az olvasót. Néhány bíráló megjegyzésünk nem érinti a vállalkozás úttörő érdemét és eredményét. (*Vas megyei Nyomda*, 295 l.)

Sz í j R e z s ő